

Beskrivelse

Området udgøres af en langstrakt dal med flad bund og dyrkede dalsider. Vandet snor sig igennem området som det centrale landskabselement både i åen og som vilkår for de våde enge. Landskabet er åbent og giver mulighed for vidtstrakte udsyn.

Tryggevælde Ådal

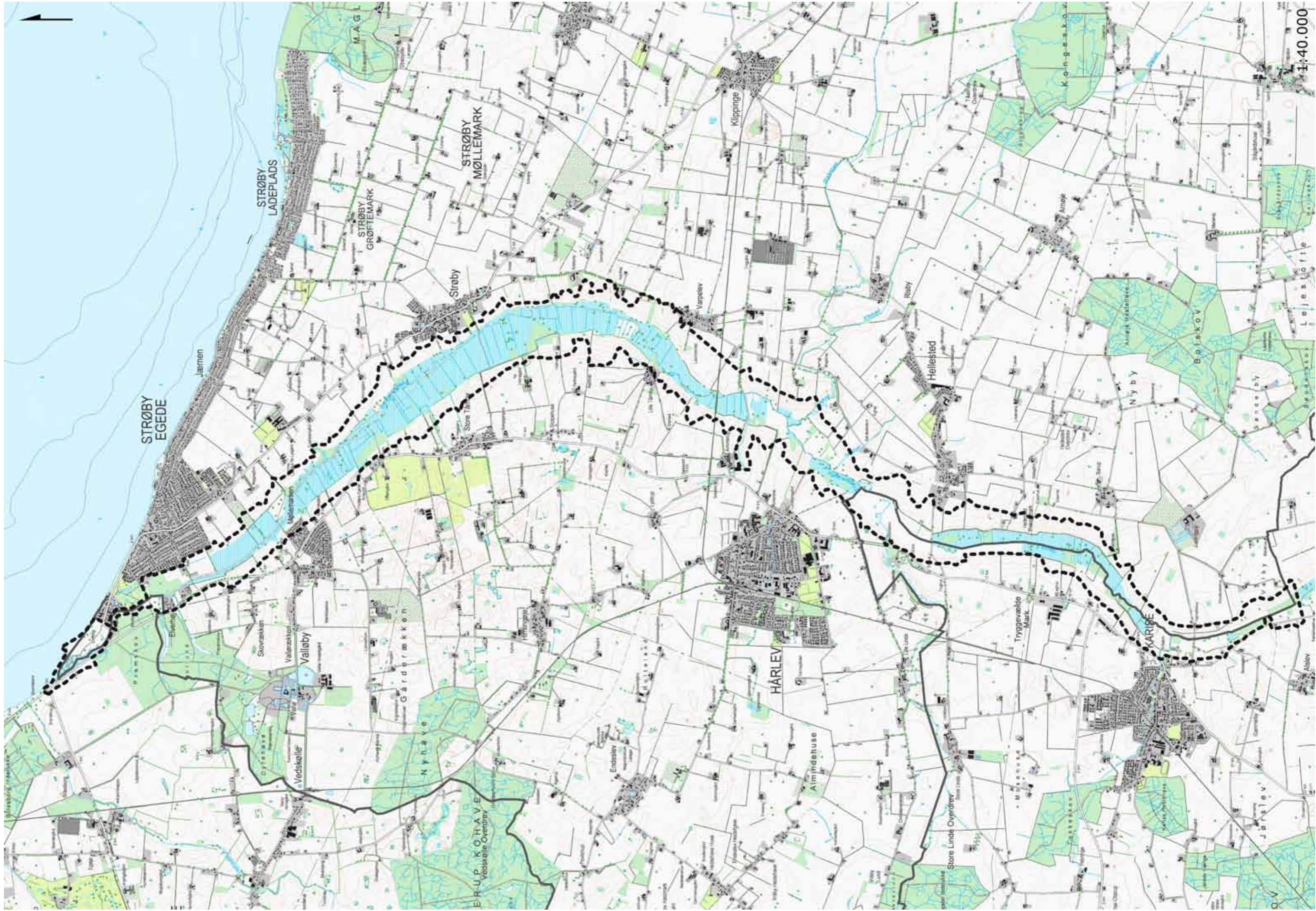
Dokument01:
Overordnet beskrivelse af kommunen

Dokument02:
Landskabskarakterbeskrivelser

Dokument03:
Implementering i kommuneplan 2013

Dokument04:
Implementering i administrationen

- 1 Stevns Klint
- 2 Højstrup Kystnære Landskab
- 3 Store Heddinge Moræneflade
- 4 Gjorslev Herregårdslandskab
- 5 Strøby Småskala Landskab
- 6 Tryggevælde Ådal**
- 7 Hårlev Landbrugsflade
- 8 Vallø Dødislandskab
- 9 Vallø Skov- og Herregårdslandskab

Tryggevælde Ådal

Beskrivelse

Vurdering

Anbefalinger

Landskabsanalyse

År: 2011

Projektleder:

Anka Nordvig Sonne, Landskabsarkitekt

Projektgruppe:

Sara Berg, Kommuneplanlægger
Anni Juul Jørgensen, Geolog
Steen Roed, Natur- og Vandløbsmedarbejder

Styregruppe:

Berith Burkandt (formand),
Leder af Natur og Miljø
Susanne Hartmann Rasmussen,
Afdelingschef for Teknik & Miljø
Sara Berg, Kommuneplanlægger

Fotos:

Anka Nordvig Sonne

Baggrundskort:

Kort- og Matrikelstyrelsen
Copyright KMS

Indholdsfortegnelse

Beskrivelse	108
Nøglekarakter	108
Beliggenhed og afgrænsning	108
Landskabskarakteren	108
Landskabskarakterens oprindelse	109
Naturgrundlag	109
Kystrelaterede naturgeografiske forhold	109
Arealanvendelse	110
Rumlige og visuelle forhold	113
Visuelle sammenhænge i kystlandskabet	114
Nøglefunktioner, udviklingstendenser og planlagte ændringer	114
Vurdering	116
Karakterstyrke	116
Særlige visuelle oplevelses-muligheder	117
Tilstand	118
Sårbarhed	119
Anbefalinger	120
Anbefalinger til områdets planlægning og forvaltning	120

Beskrivelse

Kig hen over ådalen.

Nøglekarakter

Området udgøres af en langstrakt dal med flad bund og dyrkede dalsider. Vandet snor sig igennem området som det centrale landskabselement både i åen og som vilkår for de våde enge. Landskabet er åbent og giver mulighed for vidtstrakte udsyn.

Beliggenhed og afgrænsning

Landskabskarakterområdet går tværs igennem kommunen fra Køge Bugt i nord til Faxe Kommune i syd, hvor området gennemskæres af kommunegrænsen. Området omfatter både Tryggevælde og Stevns ådale. Stevns ådal udgør den sydlige del af området, hvor den modstående dalside ligger i Faxe Kommune. Mod vest afgrænses det af det dyrkede landbrugslandskab på morænefladen som nordligst har dødisrelief og sydligst er fladt. Mod øst afgrænses det ligeledes af den dyrkede moræneflade som stiger svagt mod øst.

Landskabskarakteren

Landskabskarakteren udgøres af den brede flade dalbund, hvori der løber et vandløb og de skråninger som blødt rejser sig op til morænefladen. Områdets grænser går dér, hvor terrænet flader ud på toppen. Dalbunden er våd med en blanding af enge, rørsump og småplantninger af skov/krat. Dalsiderne er intensivt dyrkede marker med levende hegn. Området har en åben karakter, som giver mulighed for vidt udsyn over området. Her findes også stynede pil/poppelhegn. Bebyggelsen begrænses til et par små boligområder, et par gårde og et par husmandssteder samt et sommerhus.

Kig fra vej ned i ådalen til åen og engene.

Ådalen præges af urteagtig bevoksning med enkelte levende hegn.

Åen midt i den flade, åbne dalbund.

Landskabskarakterens oprindelse

Kulturhistorisk præges landskabet af spor fra udskiftningstiden, med enkelte levende hegn og mange gravede render som løber vinkelret ned til åen og inddeler dalen i små lodder.

Naturgrundlag

Geomorfologi

Den nordlige del af området (hvor Tryggevælde Å løber) er tidligere havbund fra stenalderen, som er dannet ved landhævning siden stenalderen (5000 f.K.). Den sydlige del (hvor Stevns Å løber) er dannet som en ekstramarginal smeltevandsfloddal under istiden. Overfor Strøby, på den vestlige side, ligger der en ås på langs af dalsiden.

Jordtype

I dalbunden er den dominerende jordart ferskvandstørv, som er dannet efter istiden. I nord, tættest på udløbet, består jorden af marint sand og grus. Dalsiderne er moræneler med flere aflejringer af smeltevandssand og -grus.

Terræn

To modstående skråninger danner den rumlige afgrænsning af den langstrakte flade dalbund. Skråningerne, eller rettere dalsiderne, varierer i stejlehed og højde, men er generelt dyrkningsegne. De har et blødt kurvet formsprog.

Åens udløb i Køge Bugt.

Vandelementer

I bunden løber åerne Tryggevælde Å og Stevns Å. Flere mindre vandløb løber til fra de øvre plateauer. Den flade dalbund er et stort vådområde med enge og gravede render, de såkaldte holmrender.

Kystrelaterede naturgeografiske forhold

Farvandsområde

Køge Bugt er et afgrænset indre dansk farvand. Tryggevælde Å munder ud i bugten gennem en sluse, som forhindrer tilbageløb.

Dybdeforhold

Der er ca. 1,5 km ud til 5 m dybde, så kysten er ikke særlig eksponeret for bølgepåvirkning. Tværtimod er der til tider problemer med tilsanding af området omkring udløbet.

Vindeksposering

Kysten er nordøstvendt og ligger dermed i læ for den fremherskende vestenvind.

Strandbredden

Strandbredden er en smal sandstrand med sparsom tilgroning. Oven for den lave skrænt er der et overdrev. Kysten forbindes på de to sider af åens udløb af sluseanlægget med gangbro.

Slusen ved udløbet, som sikrer mod tilbageløb.

Ådalen i relation til Strøby Egede byfront.

Arealanvendelse

Bevokningsstruktur

I dalbunden vokser hovedsageligt fugtighedstålende urter som siv, forskellige græsser og engblomster. Enkelte spredte træer og buske samt levende hegn forekommer også. Et delområde er sprunget i skov og der findes også en nåletræsplantage.

Dyrkningsform

I dalbunden er arealerne ekstensivt udnyttede til høslæt og græsning, mens dalsiderne dyrkes intensivt med landbrugsafgrøder i et-årig omdrift.

Bebyggelsesstruktur

Bebyggelsen i området er sparsom, men flere steder, specielt i nord, breder bebyggelsen sig ind i området. Det drejer sig om Valløby og en lille bebyggelse (Elverhøj) nord herfor samt Strøby Egede, som danner områdets afgrænsning.

Nogle enkelte husmandssteder ligger ved Karise og Hellested Præstemark, og der findes også nogle få sommerhuse i området.

Gårde og landsbyer ligger dog i tæt tilknytning til området hele vejen langs med grænserne på dalsidernes krone.

Kulturhistoriske helheder og enkeltelementer

Dalbunden er opdelt i mange smalle lodder med hver deres ejer. Ved udløbet i nord er der gjort mange historiske fund.

Tekniske anlæg

Der er få tekniske anlæg i området. Slusen i nord som forhindrer tilbageløb fra bugten til ådalen er et af dem. Jernbanen krydser området på en dæmning nordøst for Hårlev, hvilket dog ikke er særligt dominerende. Højspændingsledninger krydser området nordøst for Karise. Der er en skydebane for enden af Degnehusvej ved Hårlev, hvorfra der skydes lerduer ud over engen/ådalen. Det mest synlige er her de to opbevaringscontainere.

Flere steder krydses ådalen af veje hen over små broanlæg.

Desuden er der mange små anlæg, som ikke kan kaldes tekniske anlæg, men som alligevel er en tydelig indikation af områdets rekreative værdi og menneskers brug af området.

Dalbunden er groet til med rørsump.

Elbækengen har en stor biodiversitet og afgræsses af køer.

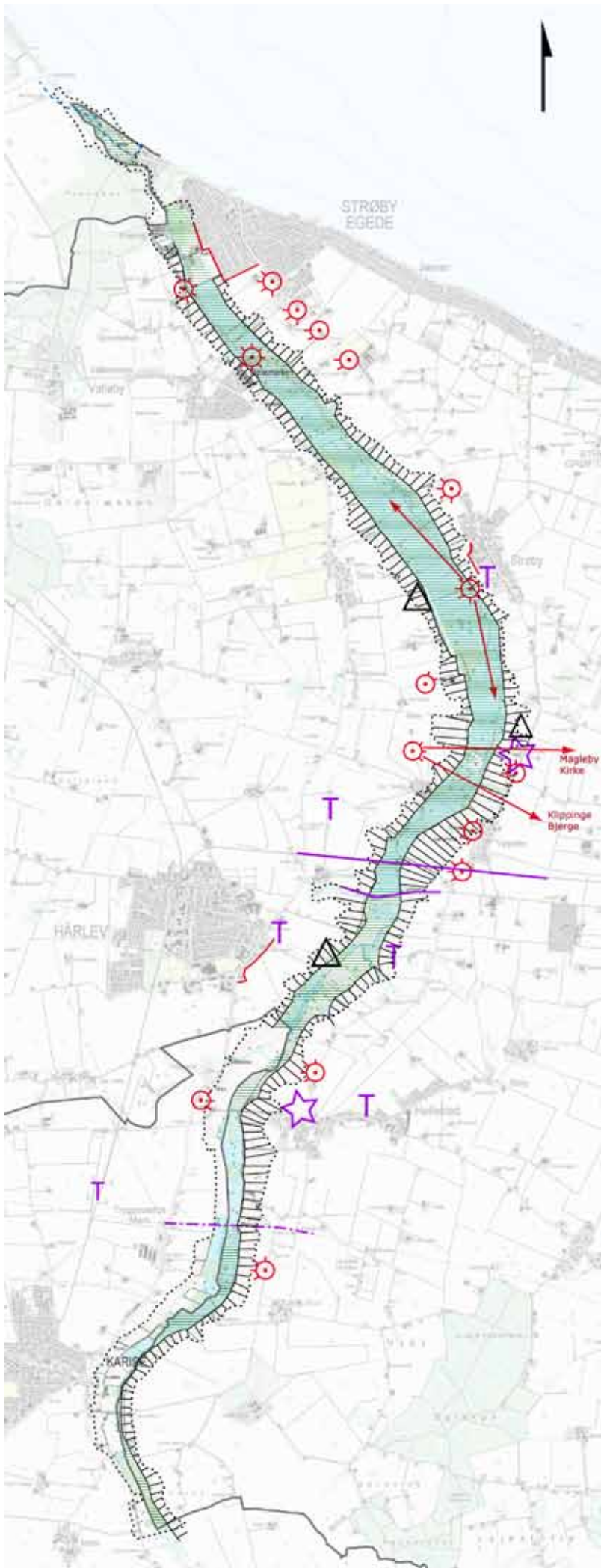

Jernbanen krydser åen henover en bro.

Menneskets aktiviteter kan ses og aflæses i en stribe småanlæg.

Visuelle barrierer

- Skovbryn
- Byfront
- Terræn

Oplevelsesrige delområder

- Kulturmiljø
- Naturmiljø

Vigtige udsigtsforhold

- Udsigtspunkt
- Langt udsyn (evt. til orienteringspunkt)

Dominerende enkeltelementer

- Bygninger og anlæg (kulturhistorisk)
- Allé
- Markant terrænform
- Bygninger og anlæg (industriel)
- Højspændingsledning
- Teknisk anlæg lineært (vej, jernbane)
- Teknisk anlæg

- Landskabskarakterområde
- Kommunegrænse
- Kystforlandsgrense

En lille morænebakke træder tydeligt frem i den ellers flade dalbund.

Rumlige og visuelle forhold

Karaktergivende landskabselementer og rumlige visuelle forhold

Åen og den flade, brede dalbund, som den løber i, er sammen med de skrånende dalsider det karaktergivende i området. Området er meget åbent og terrænets former giver mange muligheder for det lange og vide udsyn, både nede i ådalen og oppe fra de omgivende moræneplateauer. Den lave urteagtige bevoksning i dalbunden og dalsidernes stringente dyrkningsmønstre fremhæver terrænets former.

Oplevelsesrige delområder og enkeltelementer

Hele ådalen udgør et oplevelsesrigt delområde. Her opleves naturen på tæt hold og i mange variationer.

Området omkring udløbet til Køge Bugt kaldes Odden. Slusen gør dette sted specielt, fordi den giver oplevelsesmuligheder sammen med stranden og de naturskønne områder med overdrev.

Elbækengen har en særlig høj biodiversitet, og giver derfor oplevelsesmuligheder i form af flora og fauna i rigt tal. Her opleves en traditionel eng.

Neden for Strøby fås det videste udsyn over ådalen. Stedet er storslået, og her opleves nøglekarakteren.

En ås kan opleves sydøst for Store Tårnby, den ligger som en pølse på langs med dalsiden og opleves som en lille ekstra bakke på turen ned over dalsiden.

Påvirkning fra tekniske anlæg, byudvikling eller andre landskabselementer

Overalt i ådalen er der spor og synlige tegn på menneskers aktivitet, hvilket antyder, at stedet har stor rekreativ værdi. Småanlæggene er eksempelvis gangbroer, indhegninger, skilte, containere, skure og lignende.

Specielt i nord påvirkes området af byudvikling og byfronter med Strøby Egede og Valløby samt en lille bebyggelse nord for Valløby (Elverhøj). Også Hårlev ses fra området.

En højspændingsledning krydser området syd for Helsted. Ved Hårlev krydser jernbanen og Tingvejen området, uden dog at påvirke området i særlig grad, da broanlæggene er ret små og uanseelige.

Visuelle relationer til naboer

Vindmøller og kirker som står højt i landskabet i de tilstødende områder ses tydeligt hele vejen langs ådalens sider, både nede fra dalbunden og fra de modstående sider. Fra et udsigtspunkt ved Varpelev ses hele 12 vindmøller i horisonten henover ådalen.

Fra et udsigtspunkt nord for Lille Tårnby kan man henover ådalen se helt til Magleby Kirke og Klippinge Bjerge.

Højspænding, vindmøller og produktionsanlæg i Faxe Kommune.

Magleby Kirke.

Klippinge Bjerge.

Visuelle sammenhænge i kystlandskabet

Kyststrækningen i dette område er meget kort og omfatter åens udløb med sluse samt et lille stykke sandstrand.

Herfra kan man se det meste af Køge Bugts kystlinje fra Køge til København i klart vejr.

(fjordarmen, der hvor Tryggevælde Å løber), som også er Natura2000-område. Helhedsplanens formål er at udvikle en bæredygtig løsning for plejen af ådalen, dvs. afgræsning samt at forene alle interessenters ønsker i en udviklingsplan.

Nøglefunktioner, udviklingstendenser og planlagte ændringer

Nøglefunktioner

Områdets nøglefunktioner er landbrugsmæssig dyrkning af dalsiderne og græsning eller slåning af dalbunden for at fastholde landskabskarakteren. Disse funktioner er vigtige for at terrænformerne kan fremstå tydeligt, hvilket er en forudsætning for at kunne opleve landskabskarakteren.

Udviklingstendenser

Områdets udvikling siden 1894 er ikke voldsom. Vådområderne ser ud til at have næsten samme udstrækning i dag som dengang. Dog er nogle vådområder øst for Hårlev og sydpå blevet opdyrket. I nord er det byudviklingen på randen af området som præger udviklingen. Denne udvikling har ændret landskabet markant.

Den nyeste tendens er at engene bliver mere våde og oversvømmes hyppigere. Problemet skyldes en øget hyppighed af kraftige regnskyl i kombination med at åen kun falder ganske svagt mod Køge Bugt. Desuden stiger vandstanden i havet, hvilket reducerer muligheden for udløb fra åen. Dette genererer problemer med afgræsning og slåning, idet køer og mennesker har svært ved at færdes på de oversvømmede enge.

Planlagte ændringer

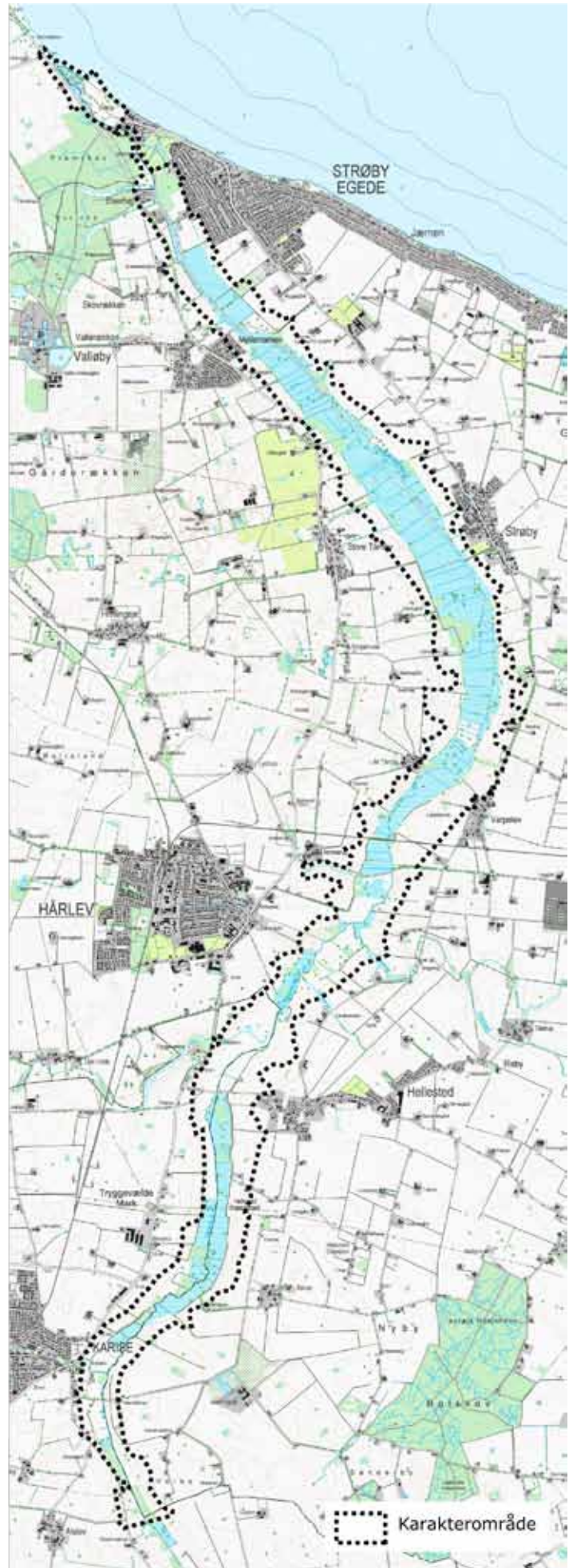
Kommunen planlægger en omfartsvej syd om Strøby Egede henover ådalen for at lette myldretidstrafikken ind gennem byen.

Ligeledes planlægger kommunen en cykelsti mellem Hellested og Hårlev som sikker skolevej. Den skal krydse ådalen i eget tracé henover en ny bro.

Kommunen har et samarbejde med borgere, lodsejere og interesseforeninger om at lave en helhedsplan for Tryggevælde Ådal. Den handler primært om den nordlige del af området, en 12 kilometers strækning

Høje Målebordsblade, målt i 1891-92.

Topografisk kort fra 2008 (DTK/Kort25).

Vurdering

Karakterstyrke

Særligt karakteristiske områder

K1: Her opleves landskabskarakteren særlig tydeligt pga. områdets åbenhed, det lave urteagtige plantedække, adgangen til åens vandoverflade og det vide udsyn på langs af ådalen og op ad de dyrkede dalsider.

Karakteristiske områder

K2 og K3: Landskabskarakteren er her karakteristisk med den brede, flade dalbund og de dyrkede dalsider samt åen som udgør det centrale landskabelement. Området er åbent med spredt bevoksning af buske, træer og levende hegn.

Karaktersvage områder

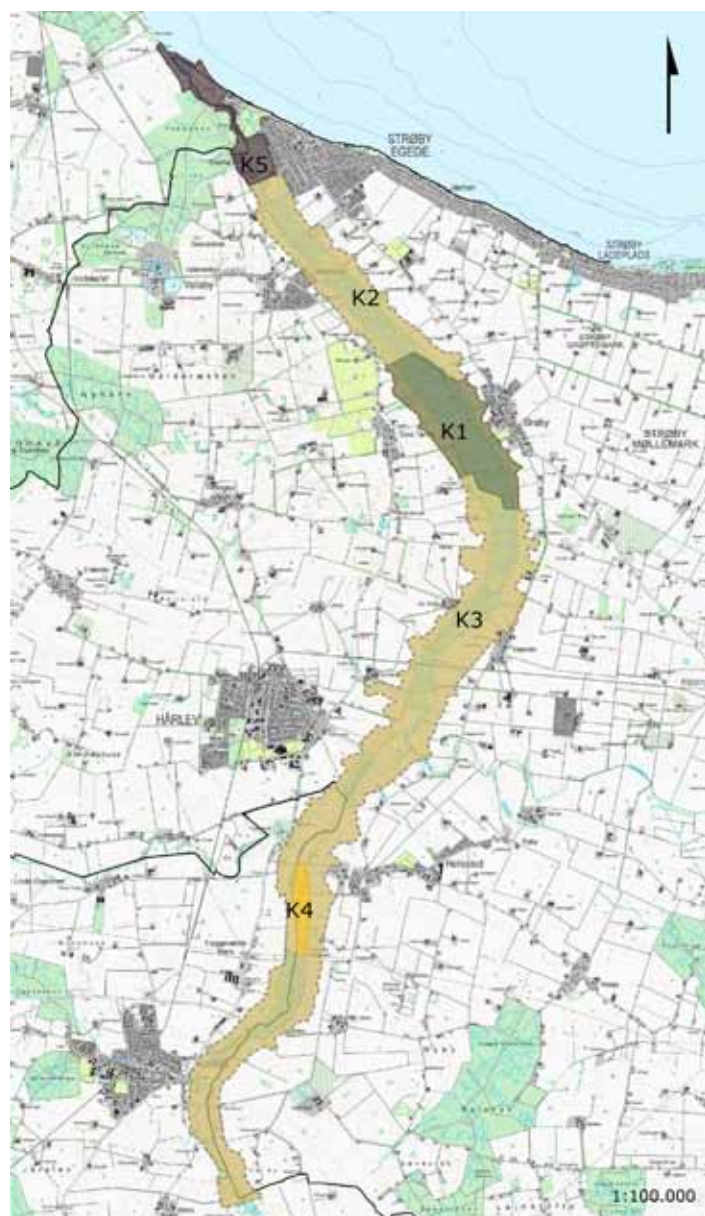
K4: Dette delområde er groet til i skov og nåletræsplantage, hvilket betyder at landskabskarakteren sløres. Rumligt opleves området lukket og terræformerne opleves ikke.

Kontrasterende områder

K5: Den eneste lighed dette delområde har med landskabskarakteren er åen som det gennemgående element. Dette område er meget fladt, hvilket skyldes dets fortid som havbund. Afgrænsningen af området udgøres mere af skovbryn og byfront end af terræformer. De rumlige og visuelle forhold er lukkede og tilgroede, for så ved åens udløb at åbne helt op ud til Køge Bugt. Bevoksningen har karakter af overdrev grundet jordens beskaffenhed, da den består af sand og grusaflejringer.

K4: Tilgroning med træer og buske skjuler og forandrer landskabskarakteren.

	Særlig karakteristisk		Karaktersvagt
	Karakteristisk		Kontrasterende
	Karakterområde		Kommunegrænse

K1: Den flade dalbund og de dyrkede dalsider. Forsidefoto også fra dette område.

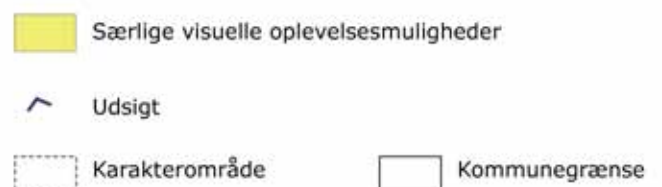
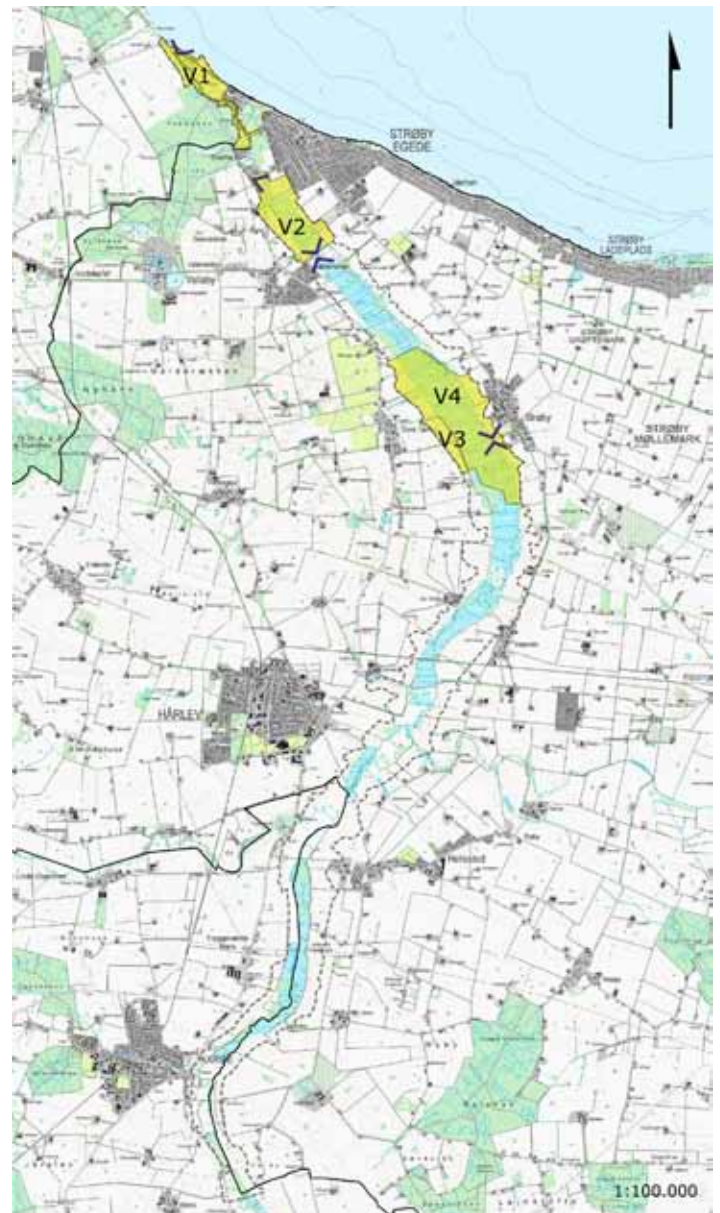
Særlige visuelle oplevelsesmuligheder

V1: Dette område er et helt særligt sted i kommunen. Odden giver oplevelsesmuligheder ligesom forbindelsen til Køge Bugt, stranden og overdrevet er oplevelsesrige. Det vigtige er det lysåbne rum som er afskærmet af beplantning ud mod vejen samt udsigten over havet.

V2: Dette område er visuelt tilgængeligt fra vejen. Et stort landskabsrum som åbner op for den vide udsigt og himlen. En oplevelsesrig velkomst til kommunen, når man ankommer i bil. Området er åbent, afgræsset og vejens placering på kronen af dalsiden giver mulighed for et rigtig godt udsyn over åen.

V3: Her ligger en ås. Åsen er en grusaflejring som stammer fra istiden. Den ligger på langs af dalsiden og indgår som en del af skråningen. Den opleves som en lille bakke på vej ned ad dalsiden.

V4: Her er dalbunden meget bred, bevoksningen urteagtig med kun få træer og buske. Det giver nogle meget lange kig både mod nord og syd. Landskabsrummet er stort i skala, og her opleves ådalens storslåethed. En sti giver mulighed for at komme helt tæt på åen, hvilket ikke er muligt så mange steder.

T1: Elbækengen, uforstyrret og med stor biodiversitet.

Tilstand

Områder i god tilstand

T1: Elbækengen er et særligt godt eksempel på en afgræsset eng. Biodiversiteten er høj, og engen afgræsses af køer. Den urteagtige vækst holdes nede, hvilket gør at terrænets former nemt opfattes. Stedet virker uforstyrret selvom et par vindmøller ses i horisonten.

T2: Overdrevet, stranden og åens udløb i havet. Området er intakt, sådan som det blev indrettet med slusen i 1917. Det er et ret uforstyrret landskab trods byens og vejens nærhed. Landskabsrummet er indrettet så det åbner sig ud mod stranden og havet, men afskærmes mod vejen. Det flade terræn, som tidligere var havbund ses tydeligt.

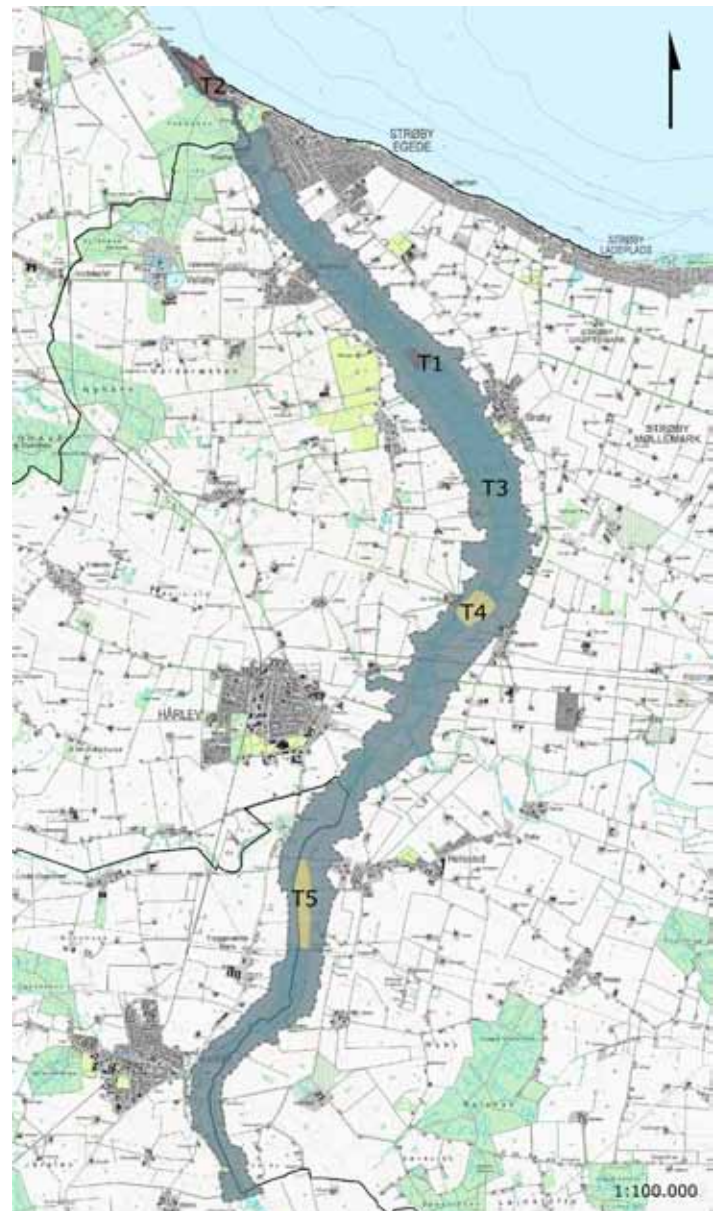
Områder i middel tilstand

T3: Det meste af ådalen er i middel tilstand. Trygge-vælde ådal er udpeget til Natura2000 (nordligste 12 km). Åen vedligeholdes nogle steder med skånsomme metoder, og engene afgræsses nogen steder. Andre steder gror engene til i først rørsump og siden skov og krat. Vindmøller ses i horisonten næsten alle steder fra, nogle steder flere end andre. Vindmøllerne er dog ikke så store at de dominerer ådalen, og derfor forstyrres området ikke i så høj grad af dem.

Områder i dårlig tilstand

T4: Området præges af en høj rørsump som dækker hele dalbunden, hvilket gør, at terrænet skjules og biodiversiteten forarmes. Oppe fra Varpelev domineres udsigten til området af de mange vindmøller i horisonten.

T5: Området er dels tilplantet med nåleskov og dels groet til med buske og træer af forskellig art. Dermed er det hverken intakt eller godt vedligeholdt.

Udsigt fra vejen - velkommen til Stevns!

Sårbarhed

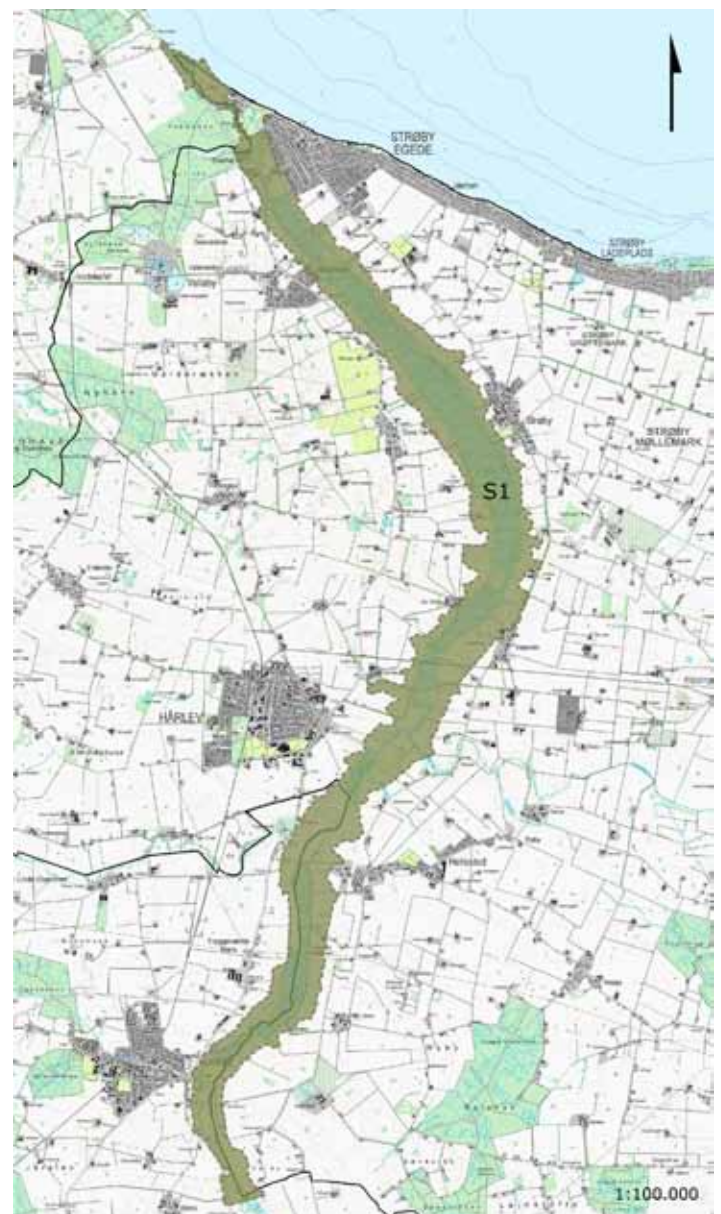
Særligt sårbare områder

S1: Hele karakterområdet er særligt sårbart, fordi selv ganske små ændringer i terrænet kan forstyrre dette landskabsrum. Store bygninger og anlæg som fx vindmøller vil kunne påvirke dette område, selvom de opføres i naboområderne. En vindmølle eller en stor bygning lige uden for grænsen af dette område vil blive synlig på lang afstand, både fra ådalen og fra den modstående side af ådalen, og det risikerer at dominere så meget, at ådalens ellers store skala kommer til at virke mindre.

Området er sårbart over for de hyppigere regnskyl og havstigninger, fordi det betyder oversvømmelse af den flade dalbund og en mere kompliceret vedligeholdelse af engene.

Den planlagte omfartsvej syd om Strøby Egede vil komme til at påvirke området visuelt og tilføre området støj fra flere biler. Vejen skal ligge på en dæmning med bro henover åen. Den kommer til at spærre for det visuelle flow i ådalen og muligvis spærre udsigten over ådalen fra den eksisterende vej.

Cykelstien mellem Hellested og Hårlev er et mindre anlæg som ikke behøver at påvirke området væsentligt. Dog er broen et teknisk anlæg, som kommer til at påvirke området i meget høj grad. Om påvirkningen bliver et positivt eller negativt bidrag afhænger helt af design og konstruktion.

 Særligt sårbart

 Karakterområde

 Kommunegrænse

Anbefalinger

Anbefalinger til områdets planlægning og forvaltning

A1: Ådalen bør beskyttes og vedligeholdes. For at den åbne karakter kan bevares bør der ikke rejses skov i området. Bevoksningen bør holdes som et lavt plantedække af urter og græsser for at terrænformerne fremstår så tydeligt som muligt. Landskabsrummet opleves som et horisontalt vidtstrakt rum og bør beskyttes mod høje tekniske anlæg.

Terrænets form består af den flade dalbund med stiltfærdigt stigende dalsider, derfor kan selv små ændringer i terrænet have stor betydning for områdets karakter. Terrænenændringer bør derfor undgås. Særligt påfyldning af jord vil kunne ødelægge det sart formede terræn.

Ådalen bør friholdes for byggeri og andre store anlæg både for at bevare karakteren, men også pga. risikoen for oversvømmelser.

Det anbefales at arbejde med en langsigtet plan for hvordan ådalen skal udvikles og tilpasses de havstigninger og øgede regnmængder, som forventes at blive en realitet. Den balance, som slusen sikrer, vil højst sandsynligt ikke kunne opretholdes på lang sigt.

Med helhedsplanen for Tryggevælde Ådal er man allerede i gang med at samarbejde med lodsejerne om at finde en holdbar plejeløsning for engene. Planen omfatter den del af ådalen som er Natura2000, men arbejdet og metoderne kan udbredes til resten af ådalen, evt. i et samarbejde med Faxe Kommune. For at afgræsning fortsat kan ske, kan det blive nødvendigt at inddrage højereliggende marker til afgræsningsarealer, hvilket betyder en omlægning af landbruget til mere ekstensiv drift. Det vurderes imidlertid ikke at have konsekvenser for karakteren, da afgrøderne fortsat vil være lave og urteagtige og derfor ikke kommer til at skjule terrænets former.

Ådalens omgivelser, som ligger i naboområderne bør planlægges under hensyntagen til hvordan de vil påvirke ådalen og de udsigter som går på tværs af den.

Anlæg som fx broer til cykelstier og veje bør udformes så let og diskret som muligt. Stier bør anlægges med grus og belysning bør udføres så diskret som muligt på lave armaturer og med så svagt et lys som muligt. Alt dette for at tilgodese naturen og sikre at terrænformen fremstår som det stærkeste element i området.

